

Донор

„Истина блиста, истина је тамна као понор. Лаж жели да се прикаже као тајна истина!“ Тако је стајало у нацрту текста. Шта ће читалац...

- Ја можда не знам шта је истина, - рече Госпођа Дана наглас правдајући се, као да има ко да је чује осим мачке, - али знам шта је лаж.

Професорка социологије у пензији, нашла се у сивој зони заочености током састављања једне приче кад је одлучила да се спусти до Савамале и провери да ли тамо заиста још има напуштених зграда као што се може чути у граду. Одговарало би јој за поменути причу, о уступању идентитета и о шестој страни злочина кроз коју се починилац може провући. „А *jar*...“ - остао јој је тај израз у глави после једног филма о јурњави кроз унутрашње коридоре једног компликованог система. А који систем данас није компликован? И која врата не могу остати одшкринута? - Не, то није то.¹

Иако је планирала нешто сасвим друго, десило се да је до тог дела града стигла доста касно, у сумрак. Идући узаним тротоаром уз саме зидове кућа, осетила је прве капи кише. Убрзо је почело да пљушти. Пошто кишобран на склапање није био довољна заштита решила је да се склони под једну надстрешницу. Посматрајући како киша пада у повећу бару испред капије у коју се повукла, постајући невидљива, претварајући се у саму промену површине црне воде у коју упада, сетила се оних фамозних догађаја једне другачије вечери у Савамали кад су пролазници били принуђени да читав сат или више стоје на мокром плочнику и гледају у своје ноге док су типови у фантомкама нешто ту

¹ А *jar* (енгл. им.) - ћуп, тегла;

ajar (енгл. прид./прил.) - одшкринут-а-о, полуотворен-а-о; недоследно, неусклађено.

радили. После се све то повлачило по новинама месецима, и ништа се поуздано није могло утврдити осим да су зграде у Херцеговачкој порушене.

- Лаж! - узвикивало се са свих страна, лаж је да се не зна ко је рушио по граду без дозволе, лаж је да ће истина бити објављена без одлагања, лаж је да су грађани изложени насиљу...

- Била је то Хо-служба, - помисли Госпођа Дана, - само што они нису знали за њу. Али ја знам.

Она се замисли. Хо-служба производи холограме, по потреби и по позиву: кад се не зна шта и како даље, холограм може бити нека врста треће односно четврте игле - може дати дубину, читаву нову димензију једном догађају. Оно једино по чему се може знати да је реч о холограму јесте то што нема директног физичког контакта, па према томе ни насиља... Једино није могла да се сети јесу ли у овом случају грађанима били одузети мобилни телефони, јер би то могао бити кључан доказ - ако јесу, то није могла бити Хо-служба јер би телефони морали пасти на коловоз а то се није десило. Не би могло а да се не говори о томе. Можда у томе и јесте био проблем, у том непостојању контакта - наравно, ако мобилни телефони нису одузимани, јер, ко би смео да призна да се служи таквом једном технологијом - ако се њена техничка страна захваљујући Тесли и његовим проналасцима и може схватити.

Размишљала је да ли да уведе Хо-службу у своју следећу причу и, чак, да је повеже са феноменом Деда Мраза (- Хо, хо, хо,...). Већ је писала нешто о томе. Била је, наиме, убеђена да у основи поменуте, као и сваке друге легенде леже стварни догађаји и стварни људи: сеоска ноћна стража, у црвеним пелеринама, под снегом. Да су стајали распоређени по брежуљцима око села и да су зато сва деца могла да виде прилику у црвеној пелерини и са капуљачом обрубљеном снегом. Само, у оно време, то је био Божић Бата - Свети Никола,² а он је у међувремену изашао из моде, мислила је, мада је, ево, сада већ рехабилитован! Нека врста донора идентитета, таман као оно чиме је хтела у својој новој причи да се позабави - тако је у ствари и дошла на ту идеју.

² (Santa Claus, Djed Božićnjak, Père Noël...)

Помислила је по ко зна који пут како стварност репродукује њене приче, а овај пут је то била прича о маскама које краду, краду идентитет, и то изнудом! Неко је рекао да је свако писање лаж којим се дочарава истина. Ко је то рекао, није могла да се сети. Она је ту мисао користила понекад, да се измакне од трица бучних и причљивих колега у редакцији у коју је повремено свраћала као сарадница. Њена колумна се звала *Онострани мисао*. Била је задовољна што је тај наслов прихваћен, могло се ту написати свашта о свему, па и о Деда Мразу као примаоцу идентитета. Потрудила се да не буде забуне, она је Деда Мраза волела и сматрала да је већ само његово постојање доказ наше потребе за њим.

„Ми се надамо, и очекујемо, међутим, живот је увек већи простак.“ Тако је гласила последња реченица њене последње колумне и била је њом врло задовољна. Није ни слутила колико је у праву.

Киша је престала, Госпођа Дана склопи кишобран и пође у обилазак кварта надајући се да ће успети нешто и да сазна. Није, међутим, сазнала ништа нарочито ново. Био је мрки мрак. Видело се да је нешто рушено, али није могла да установи ништа више. Није важно. И ово је нешто, скоро стварно стање ствари - на терену.

У тренутку кад је дошла до те тачке у истраживању, пажњу јој привуче светлост из суседне улице. Како није била прави авантуриста, она се запути тамо. Поглед јој се заустави на излогу једне велике радње на углу, у приземљу оронуте зграде с китњастим украсима. Контраст је био упадљив, стакло је блистало, као и сав излог, зграда је изгледала као да би са фасаде нешто могло отпасти. Даље низ улицу видело се још осветљених излога али је њихова светлост била слабија. Понављајући у мислима то вече, она приђе и не гледајући. Поред ње одједном стаде један човек, млађи човек, човек средњих година, закључила је најзад. У том тренутку им се погледи среташе на површини једног уског огледала уметнутог међу изложену робу и он се осмехну. Гледали су се неколико тренутака, како се некад деси. Човек се онда окрену ка њој и рече:

- То сте ви, Госпођа Дана, зар не?

- Јесам, - одговори госпа Дана несигурно, покушавајући да се присети лика човека који је стајао пред њом, али без успеха. Одмах јој је било јасно, то мора

да је неки од њених старих ђака, и мора бити да се толико изменио да га само најбољи пријатељи могу препознати. Зашто је тако мислила није била сигурна, осим што је човек био сувоњав и имао капу на глави. Изнад откривеног снажног врата, лице је носило трагове бурног живота. Могла се кладити да је проћелав.

- Баш сам о вама мислио, пре неки дан, срео сам се с друштвом из гимназије. Двадесет пет година од матуре, - додаде. - Говорили смо о вама.

- Је л? - одврати госпа Дана несигурно. Није изгледао као тип за јубилеје. Шта ли је сад чека, питала се. Чиме се бавите, хтела је да упита али није било времена.

- Читао сам вашу колумну, одлични сте. Увек сте били одлични, свима сте нам импоновали, и у оно време, баш смо о томе причали. - Он се поново осмехну љубазно и додирну је по рукаву као да оснажи своје речи. - Јесте ли овде близу? Немате ништа против да вас отпратим? Ако идете кући, наравно.

- Не, не, како да не, - рече Госпођа Дана опет несигурно, никад није волела да одбија људе без стварног разлога. Поготово што још није успела да се сети ко је тај младић. Младић! Свашта. Ипак, надимак су јој дали ђаци.

- А чиме се сада бавите? Поред колумне, то сигурно није све, - додаде. - Можете да ми кажете било шта, ја ћу вам веровати. Срећа што сам вас срео!

Дана га погледа сумњичаво, није могла да схвати како је пристала на тај разговор и на ту пратњу која ће се очигледно претворити у посету. Још увек није успевала да се сети ко би то могао бити. Рекао је и која је генерација, али ништа. Ни презиме није помогло: Тибишки. Није обично. „Срећа што сам вас срео...“ Е, да. Сви долазе са својим судбинама, као да је то што они имају нешто значајно. Окрећу своје судбине у рукама као шешир пред школским властима. Видела је то већ више пута само што су то увек били забринути родитељи. Није могла да схвати шта би ово требало да значи. Тако су се попели и до њене улице, до њеног стана и ушли.

- Кад продире хладан ваздух одшкринуто може бити довољно затворено, али ако продире отровни гас, одшкринуто је отворено! *Ajar*, кажу на енглеском.

- Зашто то кажете? - упита Дана, зачуђена, једним равним тоном. - Баш необично. Хоћете да затворим прозор?

- Да, молим вас, - одговори посетилац као да није рекао ништа што одскаче од свакодневног. - Март је хладан.

Домаћица је ипак била сасвим пометена, сам помен отровног гаса изазвао је такво стање, јер, добро је познато да вам људи неће говорити о непријатним стварима ако за то немају неки разлог. - Не зна се где је хладније, напољу или унутра, - хтеде да каже. Био је то онај тренутак када се доживљај мења.

- Да ли сте за чај? - упита хватајући се за реалност сваке посете, плашећи се да време не почне да губи смисао. Да, наравно, гост је био расположен за чај.

- Да не буде после повика на Деда Мраза, - рече доброћудно госпа Дана устајући и кајући се још док је то изговарала. Знала је да ће сад морати да објасни шта је тиме хтела да каже.

- Повика на Деда Мраза... - понови Тибишки полуупитно док су се црте његовог лица разливале у израз несумњивог задовољства. Добио је полазну тачку! Све што му је потребно да се сам домогне свега осталог.

- Да, мада, знате, не знам да ли ћу од тога ишта направити... Хо-служба, - додаде. - Знате како он каже, „Хо, хо...“

- А, да, хо, хо, хо, хо..! Знам, и сам сам једном био Деда Мраз у једној представи за децу. Пакетићи и остало. А шта је хо-служба? - упита одједном озбиљно.

- То је једна стварно помало сатанска замисао, нисам сигурна да ћу се у то упустити... - Млађи човек је гледао заинтересовано и као да препознаје понешто у њеним речима. Нешто сатанско?

- Да..? - рече да је подстакне да изнесе слободније шта има на уму.

- Шеста потенцијална жртва претворена је у сарадника, шеста прилика за злочин који није остварен, шести круг пријатеља који не учествују иако би могли. Разумете? - упита старија жена гледајући га пророчким погледом.

Њена уредна сребрнаста коса била се мало разбарушила.

- Да..? - рече опет Тибишки да је охрабри иако заиста ништа није разумео. Мало је жмиркао.

- Не знам, не знам ни зашто вам ово говорим, тако је необично ово вече. Сваком животу је потребна одређена мера смисла, одређена мера успеха.

Вероватно се може рећи да је сам живот, његово постојање, доказ о успеху, али је то друга врста успеха, то је успех самог живота. Оно што је човеку потребно, то је лични успех. Зар не?

- Да, - рече младић, незадовољан. Мораће да се потруди више него што је планирао. Мислио је да ће Госпођа Дана бити лакши задатак. - Шта хоћете да кажете?

- Ништа, извините ме, идем начас до купатила - рече она одједном и устаде опет па изађе из собе. Тибишки остаде згранут, тамног лица осенченог збуњеношћу.

- Узми, узми све! - чуо се одједном глас из неке од просторија повезаних ходником, отприлике из правца у коме је требало да буде и купатило. Тибишки се осети нелагодно али како то није морало њега лично да се тиче није га претерано ни узбудило. Мислио је само до тог тренутка да су сами у стану. Човек никад не зна с ким има посла.

После кратког времена, таман кад је гост успео да испије читаву шољу чаја - чај је уосталом био никакав, видело се да је то само онако, нешто што се нашло у кући - Госпођа Дана се врати у собу, боље расположена. Није ништа објашњавала као да сама није чула никакве узвике, малопре из ходника.

- Да ли сте за сладолед? - упита с врата.

- Не, не хвала, - одврати Тибишки уљудно. Очекивао је да ће Дана рећи нешто о ономе што се чуло, ипак. Одавно је заборавио како изгледа стварни живот и стварни разговор, навикнут на обрасце који се одвијају тачно према ономе што је њему некада давно описано, и објашњено: имао је добре менторе. „Балвани са запада, бамбуси са истока!“, помисли.

Госпођи Дани је, опет, тај неочекивани гост сада већ изгледао као фројдовски самац - после четрдесете, онај коме више ништа није доживљај, све је *'old news'* - сав живот. Уосталом, ако обратите пажњу на детаље, лакше добијете целину. Или обрнуто? Оставила је то за касније.

- Опростите, шта сте рекли, малопре, шеста потенцијална прилика... Нисам запамтио, како сте то рекли? Баш ме интересује. Пре него што сте изашли.

Госпа Дана рече поново: - Шеста потенцијална жртва. - Затим стаде. - Нисам сигурна да ћу обрадити то. Само ми је пало на памет.

Протекло је већ доста времена, за једну такву случајну посету. А и теме су... Тибишки се најзад крете да иде, али не пре но што је још једном добио читаву ону скицу троструке прилике која се не остварује постајући тако излаз.

- Госпођа Дано, не можете ни да замислите колико ми је драго што смо се срели, овако неочекивано. Помогли сте ми. Био сам у недоумици, нисам могао да смислим како да завршим роман на коме радим већ две године. Ликови су се већ разлетели на све стране, било ми је потребно нешто да их вратим у реалност - реалност романа, наравно. Хвала вам!

Отишао је затим. Госпа Дана остаде сама у стану са мачком. Остатак вечери провела је пребирајући у мислима њихов разговор и нарочито оно што је она рекла, питајући се да ли је могуће тако преузети нечије решење и уградити га у своју причу. Није ни приметила да јој је лакнуло при погледу на велики старински телефон од бакелита. Да позове некога? Да исприча како се на тренутак осетила непријатно живом, неком врстом госта у *туђем* животу? А зашто не? Зашто не би могла и она да се повеже са својим кругом пријатеља, у стварности а не у машти, и да види каквог ће то ефекта имати на остатак њене замишљене конструкције која је сад овако кренула у стварност? Шта ће бити са новим сарадницима, а шта с новим приликама за - преступ? Увек је била склонија умереним решењима. Можда да ипак уведе Хо-службу у причу?

Треба размислити о томе.

2017